

Krúdy Gyula: Egy korántsem naiv író

Márai Sándor Krúdy Gyula (1873—1933) munkásságát méltatva ezt a találó, keserű képet festette: „Ő a magyar irodalom aloé-virága”. Ennek az ízét tökéletesen érezhetjük az 1919-ben megjelent „Hölgyek jutalma” című munkában, amely a budapesti élet krónikája. Merőben más, mint az „Útitárs”.

Ám az olvasó ebben a dúsan áradó könyvben ismét rátalál az elbeszélő utánzhatatlan stílusára: gyorsan felvázolt ceruzaportrék, visszaemlékezések, realista vagy az álom küszöbén gyorsan elkapott bőrlezkjelenetek. Az élet iránt kielégíthetetlen kíváncsiságot érző író albuma, amelyhez minduntalan színes tusrajzok társulnak és őrült helyzetek, némileg egy naiv festő munkájára emlékeztetőn, aki azonban sohasem —naiv.

A múlt század végén a magyar királyság fővárosa egy hosszan tartó összeomlás után kezdett magához térni. Az a titkos szándék vezérelte, hogy lerázza magáról Bécs igáját, ahol minden Ferenc József császár kezében volt. Krúdy felkavarta a csodálkozva megújuló várost a maga külvárosaival és egy furfangos lányra emlékeztető merészségeivel. A komikus, festői leírás, jól tudjuk, mennyi szomorúsággal a szeme sarkában és az utcasarkon sem ürügyként, sem kibúvóként nem szolgál. Krúdy alakjának olyan sors jut osztályrészül, amelyet nem borít sem virág, sem babérkoszorú. Nincs mit kezdeni a temetkezési vállalkozó szerencséjével sem. Az az álom, amellyel ez utóbbi találkozik, szétszakítja az élet vitorláját, mint egy szemfedőt, és Czifra János megérti, hogy semmit sem látott a valóságból.

Vajon a regényíró maga nem rendezője-e a halálnak, ahogyan rendezője az életnek is? Krúdy Gyula ezt a médiumszerepet olyan teatralitással játssza, amelyet „olyan sötét folyosókon sajátított el, ahol minden egyes követ az elszállt ifjúság összetaposott rózsaszirmai takarnak...”. Orrán olyan varázsszemüveget visel, amely királynak láttatja a meztelen embereket. Egy általa kedvelt képsorban hiába hajol a miséről távozó lányok fölé, ezen a napon olyan alaposan megmosakodtak, hogy nyoma sincs azoknak a foltoknak, amelyeket az álmok szoktak ejteni.